

Zadatak će biti riješen na dva načina, kao ilustracija različitih načina modeliranja istih izjava izrazima predikatske logike.

Prvi način:

Uvedimo sljedeće predikate:

$P(x)$ – x je navijač FK Sarajevo
 $Q(x)$ – x voli crvenu boju
 $R(x)$ – x je navijač FK Željezničar
 $S(x, y)$ – x voli y

Hipoteza “Svi navijači FK Sarajevo vole crvenu boju” može se iskazati u obliku:

$$\forall x (P(x) \Rightarrow Q(x))$$

Hipoteza “Neki navijači FK Sarajevo ne vole niti jednog navijača FK Željezničar” može se iskazati u obliku:

$$\exists x (P(x) \wedge \forall y (R(y) \Rightarrow \neg S(x, y)))$$

Zaključak “Za svakog navijača FK Željezničar postoji neka osoba koja ga ne voli, a koja voli crvenu boju” možemo zapisati u obliku:

$$\forall x (R(x) \Rightarrow \exists y (\neg S(y, x) \wedge Q(y)))$$

Čitavo rezonovanje stoga možemo zapisati u obliku:

$$\forall x (P(x) \Rightarrow Q(x)), \exists x (P(x) \wedge \forall y (R(y) \Rightarrow \neg S(x, y))) \models \forall x (R(x) \Rightarrow \exists y (\neg S(y, x) \wedge Q(y)))$$

Odnosno, sljedeći izraz mora biti valjan:

$$\forall x (P(x) \Rightarrow Q(x)) \wedge \exists x (P(x) \wedge \forall y (R(y) \Rightarrow \neg S(x, y))) \Rightarrow \forall x (R(x) \Rightarrow \exists y (\neg S(y, x) \wedge Q(y)))$$

Ovaj izraz je valjan ako je njegova negacija kontradiktorna, a ova negacija glasi:

$$\forall x (P(x) \Rightarrow Q(x)) \wedge \exists x (P(x) \wedge \forall y (R(y) \Rightarrow \neg S(x, y))) \wedge \neg \forall x (R(x) \Rightarrow \exists y (\neg S(y, x) \wedge Q(y)))$$

Posljednji izraz ima oblik $F_1 \wedge F_2 \wedge F_3$. Pretvorimo sada klauze F_1 , F_2 i F_3 u preneks normalnu formu uz oslobađanje od implikacija:

$$F_1 = \forall x (P(x) \Rightarrow Q(x)) = \forall x (\neg P(x) \vee Q(x))$$

$$F_2 = \exists x (P(x) \wedge \forall y (R(y) \Rightarrow \neg S(x, y))) = \exists x (P(x) \wedge \forall y (\neg R(y) \vee \neg S(x, y))) = \\ = \exists x \forall y (P(x) \wedge (\neg R(y) \vee \neg S(x, y)))$$

$$F_3 = \neg \forall x (R(x) \Rightarrow \exists y (\neg S(y, x) \wedge Q(y))) = \exists x \neg (R(x) \Rightarrow \exists y (\neg S(y, x) \wedge Q(y))) = \\ = \exists x \neg (\neg R(x) \vee \exists y (\neg S(y, x) \wedge Q(y))) = \exists x (R(x) \wedge \neg \exists y (\neg S(y, x) \wedge Q(y))) = \\ = \exists x (R(x) \wedge \forall y \neg (\neg S(y, x) \wedge Q(y))) = \exists x (R(x) \wedge \forall y (S(y, x) \vee \neg Q(y))) = \\ = \exists x \forall y (R(x) \wedge (S(y, x) \vee \neg Q(y)))$$

Potražimo sada odbijenicu za ovaj skup klauza:

(1) $\exists x \forall y (P(x) \wedge (\neg R(y) \vee \neg S(x, y)))$	(F ₂)
(2) $\forall y (P(a) \wedge (\neg R(y) \vee \neg S(a, y)))$	(EI iz (1) uz $x \rightarrow a$)
(3) $\exists x \forall y (R(x) \wedge (S(y, x) \vee \neg Q(y)))$	(F ₃)
(4) $\forall y (R(b) \wedge (S(y, b) \vee \neg Q(y)))$	(EI iz (3) uz $x \rightarrow b$)
(5) $P(a) \wedge (\neg R(b) \vee \neg S(a, b))$	(UI iz (2) uz $x \rightarrow b$)
(6) $R(b) \wedge (S(a, b) \vee \neg Q(a))$	(UI iz (4) uz $y \rightarrow a$)
(7) $\forall x (\neg P(x) \vee Q(x))$	(F ₁)
(8) $\neg P(a) \vee Q(a)$	(UI iz (7) uz $x \rightarrow a$)
(9) $P(a)$	(logička posljedica (5))
(10) $Q(a)$	(rezolucija iz (8) i (9))
(11) $S(a, b) \vee \neg Q(a)$	(logička posljedica (6))
(12) $S(a, b)$	(rezolucija iz (10) i (11))
(13) $\neg R(b) \vee \neg S(a, b)$	(logička posljedica (5))
(14) $\neg R(b)$	(rezolucija iz (12) i (13))
(15) $R(b)$	(logička posljedica (6))

(14) i (15) su kontradiktorni, te formiraju traženu odbijenicu. Dakle, negacija polaznog izraza je kontradiktorna, te je polazni izraz valjan, što je i trebalo pokazati.

Drugi način:

Uvedimo konstantu c koja predstavlja crvenu boju i sljedeće predikate:

$P(x)$ – x je navijač FK Sarajevo
 $Q(x)$ – x je navijač FK Željezničar
 $R(x, y)$ – x voli y

Hipoteza “Svi navijači FK Sarajevo vole crvenu boju” može se iskazati u obliku:

$$\forall x (P(x) \Rightarrow R(x, c))$$

Hipoteza “Neki navijači FK Sarajevo ne vole niti jednog navijača FK Željezničar” može se iskazati u obliku:

$$\exists x (P(x) \wedge \forall y (Q(y) \Rightarrow \neg R(x, y)))$$

Zaključak “Za svakog navijača FK Željezničar postoji neka osoba koja ga ne voli, a koja voli crvenu boju” možemo zapisati u obliku:

$$\forall x (Q(x) \Rightarrow \exists y (\neg R(y, x) \wedge R(y, c)))$$

Čitavo rezonovanje stoga možemo zapisati u obliku:

$$\forall x (P(x) \Rightarrow R(x, c)), \exists x (P(x) \wedge \forall y (Q(y) \Rightarrow \neg R(x, y))) \not\models \forall x (Q(x) \Rightarrow \exists y (\neg R(y, x) \wedge R(y, c)))$$

Odnosno, sljedeći izraz mora biti valjan:

$$\forall x (P(x) \Rightarrow R(x, c)) \wedge \exists x (P(x) \wedge \forall y (Q(y) \Rightarrow \neg R(x, y))) \Rightarrow \forall x (Q(x) \Rightarrow \exists y (\neg R(y, x) \wedge R(y, c)))$$

Ovaj izraz je valjan ako je njegova negacija kontradiktorna, a ova negacija glasi:

$$\forall x (P(x) \Rightarrow R(x, c)) \wedge \exists x (P(x) \wedge \forall y (Q(y) \Rightarrow \neg R(x, y))) \wedge \neg \forall x (Q(x) \Rightarrow \exists y (\neg R(y, x) \wedge R(y, c)))$$

Posljednji izraz ima oblik $F_1 \wedge F_2 \wedge F_3$. Pretvorimo sada klauze F_1 , F_2 i F_3 u preneks normalnu formu uz oslobađanje od implikacija:

$$F_1 = (P(x) \Rightarrow R(x, c)) = \forall x (\neg P(x) \vee R(x, c))$$

$$\begin{aligned} F_2 &= \exists x (P(x) \wedge \forall y (Q(y) \Rightarrow \neg R(x, y))) = \exists x (P(x) \wedge \forall y (\neg Q(y) \vee \neg R(x, y))) = \\ &= \exists x \forall y (P(x) \wedge (\neg Q(y) \vee \neg R(x, y))) \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} F_3 &= \neg \forall x (Q(x) \Rightarrow \exists y (\neg R(y, x) \wedge R(y, c))) = \exists x \neg (Q(x) \Rightarrow \exists y (\neg R(y, x) \wedge R(y, c))) = \\ &= \exists x \neg (\neg Q(x) \vee \exists y (\neg R(y, x) \wedge R(y, c))) = \exists x (Q(x) \wedge \neg \exists y (\neg R(y, x) \wedge R(y, c))) = \\ &= \exists x (Q(x) \wedge \forall y \neg (\neg R(y, x) \wedge R(y, c))) = \exists x (Q(x) \wedge \forall y (R(y, x) \vee \neg R(y, c))) = \\ &= \exists x \forall y (Q(x) \wedge (R(y, x) \vee \neg R(y, c))) \end{aligned}$$

Potražimo sada odbijenicu za ovaj skup klauza:

(1) $\exists x \forall y (P(x) \wedge (\neg Q(y) \vee \neg R(x, y)))$	(F_2)
(2) $\forall y (P(a) \wedge (\neg Q(y) \vee \neg R(a, y)))$	(EI iz (1) uz $x \rightarrow a$)
(3) $\exists x \forall y (Q(x) \wedge (R(y, x) \vee \neg R(y, c)))$	(F_3)
(4) $\forall y (Q(b) \wedge (R(y, b) \vee \neg R(y, c)))$	(EI iz (3) uz $x \rightarrow b$)
(5) $P(a) \wedge (\neg Q(b) \vee \neg R(a, b))$	(UI iz (2) uz $x \rightarrow b$)
(6) $Q(b) \wedge (R(a, b) \vee \neg R(a, c))$	(UI iz (4) uz $y \rightarrow a$)
(7) $\forall x (\neg P(x) \vee R(x, c))$	(F_1)
(8) $\neg P(a) \vee R(a, c)$	(UI iz (7) uz $x \rightarrow a$)
(9) $P(a)$	(logička posljedica (5))
(10) $R(a, c)$	(rezolucija iz (8) i (9))
(11) $R(a, b) \vee \neg R(a, c)$	(logička posljedica (6))
(12) $R(a, b)$	(rezolucija iz (10) i (11))
(13) $\neg Q(b) \vee \neg R(a, b)$	(logička posljedica (5))
(14) $\neg Q(b)$	(rezolucija iz (12) i (13))
(15) $Q(b)$	(logička posljedica (6))

(14) i (15) su kontradiktorni, te formiraju traženu odbijenicu. Dakle, negacija polaznog izraza je kontradiktorna, te je polazni izraz valjan, što je i trebalo pokazati.